

Ud med børnene

- 24 naturbørnehaver fortæller

Læs om:

Drømmefangeren fra Ærøskøbing, Haletudsesøen fra Læsø, græsdukkerne fra Frederikshavn, urtesaltet fra Outrup, dyresporene fra Haderslev, sommerlegene fra Søllerød og meget mere.

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen

Ud med børnene

- 24 naturbørnehaver fortæller

Alle undersøgelser og erfaringer viser, at børns tidlige kontakt med naturen og børneinstitutioners bevidste prioritering af udeliv har en positiv indvirkning på børns udvikling. Naturen er et sted hvor der hele tiden sker noget – her lærer man at bruge alle sanser!

Derfor udgiver vi i foråret 2002 pjecen ” Ud med børnene ” for at gøre opmærksom på, at børn er velkomne i naturen. Skov- og Naturstyrelsen har 200.000 ha skov og andre naturområder fordelt over hele landet, hvor børn kan tumle og lege. Vi har natur til masser af børn !

Vi vil gerne inspirere både pædagoger og andre voksne, der tager børn med ud i naturen, til gode aktiviteter med børnene. Derfor har vi bedt 24 naturbørnehaver fortælle hver især om deres bedste oplevelser og aktiviteter ude i naturen. Fortællingerne er suppleret med ideer og eksempler som giver inspiration til udeliv.

En dag i skoven, i krattet eller ved stranden bliver ofte sjovere og huskes bedre når børn og voksne i fællesskab deltager i en aktivitet. Det gælder både praktiske gøremål, hvor børn deltager i arbejdsprocesser, og alle de skøre og skæve påfund, som er undfanget i fantasien. Børnene leger, oplever og erfarer i naturen, og de voksne skaber sammenhænge og perspektiverer. Børn og voksnes oplevelser og erfaringer bringes med hjem i børnehaven og bliver en del af hverdagen.

Skov- og Naturstyrelsen retter en stor tak til naturbørnehaverne for deres bidrag og til naturvejlederne på Myrthuegård, fordi de har samlet materialet og redigeret dette hæfte.

Læs om drømmefangeren fra Ærøskøbing, græsdukkerne fra Frederikshavn, sommerlegene fra Søllerød og meget mere !

Velkommen i naturen !

Skov- og Naturstyrelsen

Læs også ”*Ud med børnene – der er plads nok*”, en pjeces om hvorfor naturen bør være en naturlig del af børns hverdag i daginstitutionen.

24 naturbørnehaver fortæller

Naturen under lup

- Side 4 Kløverbakken, Outrup - på opdagelse efter smådyr - findeleg
- Side 5 Spiren, Haderslev - dyrespor i gips - udstilling - naturvejleder
- Side 6 Læsø Børnehave - søen - legen rundt om søen
- Side 7 Bøgebjerg Naturbørnehave, v. Kerteminde - stranden - bål
- Side 8 Hjertinggården, Hjerting - ræven - sanser

Årstiderne

- Side 9 Søllerød Skovbørnehave - forårstegn - små naturlege
- Side 10 Søllerød Skovbørnehave - efterår - årstidens aktiviteter
- Side 11 Skovbørnehaven, Frederikshavn - hybenkranse - græsdukker
- Side 12 Skovbørnehaven, Rønne - luciaoptog i skoven
- Side 13 Skovbørnehaven, Skjern - julefest i skoven
- Side 14 Kløverbakken, Outrup - urtesalt - indsamling af urter
- Side 15 Gladsaxe Skovbørnehave - fodring af fugle - nissens hule

Miljøarbejde på en sjov måde

- Side 16 Brønshøj-Husum Skovbørnehave - naturaktiviteter - Lille Vildfred
- Side 17 Hjertinggården, Hjerting - Helle Humledronning - Brumbassen Ib

Friluftsliv for børn

- Side 18 Børnehuset Vænget, Over Jerstal - leg med reb - forberedelse af bål
- Side 19 Skovbørnehaven Musereden, Odense - bålhygge
- Side 20 Skovbørnehaven, Frederikshavn - skattejagt - bålmad
- Side 21 Naturbørnehaven Hulen, Ulstrup - på vandring i naturen - oplevelser
- Side 22 Skørping Skovbørnehaven - leg med reb
- Side 23 Egebo Naturbørnehave, Vejen - huler

Brug naturen kreativt

- Side 24 Skovbørnehaven Nykøbing Falster - musik i skoven - skovens musik
- Side 25 Vester Nebel Børnehus - mal med naturens farver

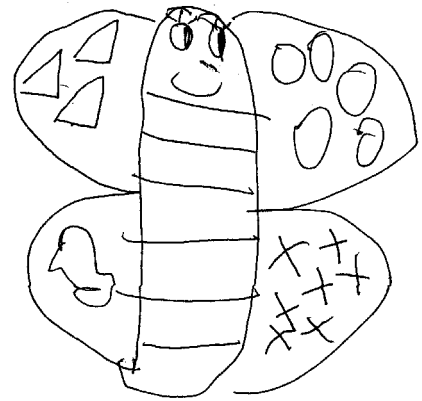
Menneskets natur

- Side 26 Ærøskøbing Børnehave - drømmefanger - naturmaterialer - lerperler
- Side 27 Børnehaven Kongerosen, København - den kendte skov - ønskesten
- Side 28 Havbakken, Esbjerg - en lille historie - på sporet af trolde
- Side 29 Skovbørnehaven Svend Gønge, Holme-Olstrup - sidste dag i skovbørnehaven

Besøgssteder i naturen

- Side 30 Spiren, Tarp - besøgssted i naturen - oplevelser - dagbog

Naturen under lup

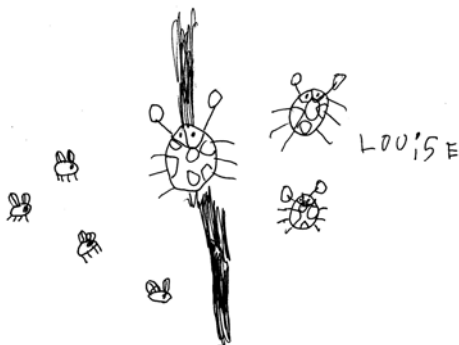
Brev fra Kløverbakken, Outrup

På opdagelse efter småkravl

Idéen er at finde biller, larver, bier mv. og studere dem under lup. Man kan snakke med børnene om sammenhængen mellem hvor smådyrene findes og hvad de lever af. Hvis det er muligt, kan man kigge på smådyrenes munddele, og snakke om forskelle på dyrene. F.eks. bladlus, der suger saft, biller der spiser blade osv.

Man kan også putte dyrene i et større glas, sammen med det de lever på, og så kigge på deres farver, former og bevægelse. Nogle ligner det de lever på (camouflaged).

Hilsen Skovfolket.

Findeleg

Hvert hold af max. 8 børn skal tegne 10 felter på jorden, eller i sandet. Derefter skal børnene finde 10 forskellige naturting, som lægges i felterne. Det kan f.eks. være kogler, sten og mos.

Når det er gjort skal holdene "bytte" felter. Børnene skal nu finde naturtingen til. Hvis det skal være en konkurrence, kan man aftale at de hurtigste har vundet.

Hilsen Skovfolket

Naturen under lup - smådyr

Smådyr er fascinerende for børn. Når børn opdager insekter og andre smådyr, vil de gerne snakke om deres fund. Lup og plastglas gør studiet af dyrene lettere. En ny verden åbner sig. Inden I begynder at indfange smådyr, så prøv at iagttage dem i deres naturlige omgivelser.

Lig på maven på stranden og kig under opskyl. Pludselig stilles der skarpt på alt det levende.

Sid i det høje græs og iagttag trafikken af smådyr og insekter.

Følg myren fra tuen ud i skoven eller på vej hjem.

Læg et hvidt lagen eller en plastdug under en busk eller et træ. Ryst grenene og lad børnene iagttage hvad der falder ned. En lignende metode består i at sprede skovbund, kompostjord og opskyl ud på en hvid plastdug. Børnene kan nu bruge deres eget sanseapparat til sortering.

Tag papir og farveblyanter med ud i naturen og tegn smådyrene.

"Smådyr i Skoven" af Kurt Serve, Dafolo Forlag, fortæller om de mest kendte smådyr.

Naturhistorisk Museum, Århus, udgiver temahæfterne "Natur og Museum". Bl.a. er der temahæfter om græshopper, myrer, edderkopper og regnorme.

Naturen under lup

Brev fra Spiren, Haderslev

Dyrespor i gips

Vi har fået lov til at opstille en skurvogn i skoven, der ligger tæt ved børnehaven, og tager mange ture derover året igennem. I efteråret 2001 gennemførte vi et intensivt forløb omkring skoven og dens mest almindelige dyr.

Vi tog ofte i skoven og hjembragte ting, som vi udstillede på et lille bord, som vi gik og kiggede på og til tider undrede os over. Vi lavede plancher med fotos af skovens dyr, og de ting de spiste.

Vi havde kontakt til naturvejlederen, der hjalp os med at lave gipsafstøbninger af rådyrspor i Dyrehaven. Vi medbragte nogle urtepotter uden bund, og noget gips. Da vi havde fundet nogle gode spor, satte vi urtepotten ned over, rørte gipsen op med vand fra bækken, og hældte den i.

Mens det størknede gik vi en lille tur og legede lidt. Vi kunne så tage aftrykket med hjem i urtepotten, tage det ud og lægge det til pynt.

Under hele forløbet var vores faste sang - "Vil du med en tur i skoven" af Poul Kjøller - børnene digtede på eget initiativ flere vers.

Vi afsluttede hele projektet med en bedsteforældredag, hvor vi fortalte og viste ting fra projektet, og sammen lavede vi efterårsdekorationer.

Hilsen Radiserne

Naturen under lup - naturvejledning

Naturvejlederordningen i Danmark giver daginstitutioner mulighed for at hente inspiration og idéer til arbejdet med børn og natur.

Det er muligt at lave aftaler om naturvejlednings ture hvor børnene er med, og afholdelse af kurser for en hel personalegruppe. Måske kan naturvejlederen komme på besøg hos jer, og give idéer til nye muligheder når I bruger jeres foretrukne naturområde. Prøv at lave en aftale med den lokale naturvejleder hvor flere ture indgår, f.eks. på forskellige årstider.

Kontakt kommunen, amtet eller det lokale skovdistrikt for at høre nærmere om lokale naturvejledere eller lokale skovfolk.

Få mere information på Skov- og Naturstyrelsen hjemmeside:
www.sns.dk, se under Naturvejledere.

Naturen under lup

Brev fra Læsø Børnehave

Haletudsesøen

Mindre end 500 m fra Læsø Børnehave ad en trampet sti gennem en skov ligger Haletudsesøen. Søen ligger i skovens udkant med frit udsyn mod syd over en eng. Mindst én gang om ugen, året rundt, er en gruppe børn på tur ud af huset, og ofte går turen til søen.

Navnet er opstået, fordi det hører med til årets gang at hente et par frøæg netop i denne sø og se dem udvikles til haletudser og frøer i et akvarium.

På den ene side af søen går en svagt skrånende sandet skrænt helt ned til søbredden og på denne side har børnene rig mulighed til at lege sandlege som ved stranden. Her kan man få meget tid til at gå med blot at stå og pjaske med en pind i vandet – eller smide kogler eller madrester ud til nogle fisk, som det nogle gange lykkes at se.

Det er altid et hit at tage et par fiskenet og en hvid vaskebalje med. En søbund er fuld af monstre !

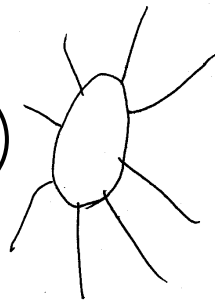
På den side af søen, der vender ind mod skoven, er det nødvendigt at holde buskads og krat nede for at bevare udsynet over søen. Derfor er det en god og nødvendig aktivitet et par gange om året at tage små save og grensakse med til søen for at ”gå på arbejde”. Og de afskårne grene er fortrinlige til fiske- og pjaskestænger og kan senere bruges til hule- og redebyggeri.

Der er i tidernes løb etableret mange legesteder og ”huler” som børnene holder meget af at genopdage, genbruge og udbygge.

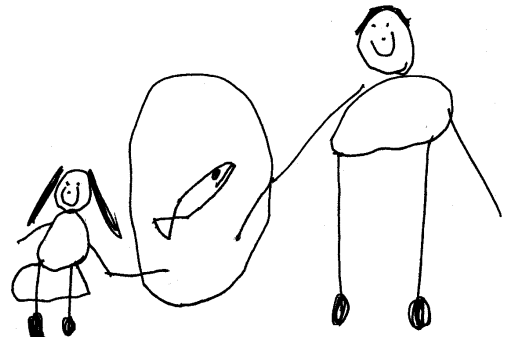
Når børnene i Læsø Kommuneskoles ældre klasser får lokket deres lærere med ud på en lille spadseretur er målet ofte netop Haletudsesøen.

”Kå I huske da vi legede her som børn!”

Hilsen Læsø Børnehave

JAR
METTE

Naturen under lup - vandhullet

Vand giver liv og derfor er selv det mindste vandhul en oplevelse for børn. Selv om mange af de små vandhuller er forsvundet, så undersøg alligevel om der ikke skulle gemme sig et lille vandhul i jeres lokalområde. Er området offentligt ejet er der fri adgang, men ligger vandhullet på privat jord er det nødvendigt at få en aftale med lodsejeren.

I vand er der aktivitetsmuligheder hele året. Her kan børn lege og fiske, ting flyde og synke, planter gro og dyr leve.

Vandhullet er et godt læringssted for børn og appellerer til aktivitet. Mange dyr ses i og ved vandhullet. Padder og insekter bruger vandhullet som opvækstområde. I rørskoven og i pilekrattet holder småfugle til og pattedyr kommer til vandhullet for at drikke.

Fang små dyr med små net. Hvis forholdene ved søen gør det muligt er små net med kort skaft gode at bruge.

Naturen under lup

Brev fra Bøgebjerg Naturbørnehave
v. Kerteminde

På stranden

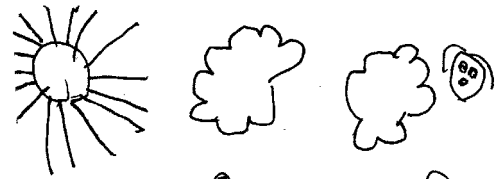
Bøgebjerg Naturbørnehave er beliggende i gå afstand til skov og strand. Vi går næsten altid gennem skoven for at komme til stranden. Vi har forskellige traditioner ved forskellige tilholdssteder i form af lege og ritualer blandt andet et tyggegummitræ og et sted hvor en bestemt sang bliver sunget. En af de ture/aktiviteter vi er meget glade for er at gå til stranden, hvor vi også tænder et lille bål. Det byder på mangeartede udfordringer. Børnene inspireres til en umiddelbar nysgerrighed, hvor der er tid og ro til uddybning af strandlivets oplevelser. Vi tager selv brænde/bålgryde med hjemmefra. Bålet på stranden er vores base. Er der koldt får vi indimellem varmen ved bålet.

Nogle gange har vi ud over madpakker, forfriskninger med. Det kan være kakao, suppe, snobrød osv. Alt afhængigt af vejr og årstid laver vi forskellige aktiviteter som er:

- at fiske
- at lede efter sten og fossiler
- at opleve stranden/havet som den er i dag

Det er vigtigt at vi altid forlader bålet på stranden fuldstændig uden spor af gløder. Vi har altid et mælkekarton eller andet med, hvori vi henter vand fra havet til at slukke ilden med. Det plejer at være et attraktivt job for børnene.

Hilsen Naturbørnehaven

CAMILLA ÅR
ÅR 5 5

Naturen under lup - sten på stranden

De danske strande byder på gode oplevelser for stensamlere.

Netop i Danmark har vi en stor variation. På stranden vil de fleste børn samle sten op, kigge på dem, slå dem imod hinanden, kaste med dem eller putte dem i lommerne. Børnene undersøger hvad stenene kan bruges til.

Prøv også :

- at gå på opdagelse i stenene med en lup
- at sortere sten i form og farver
- at finde sten med glimmer
- at finde aftryk af dyr eller gnavegange
- at lave en stensamling
- at lave strandbilleder med sten og forskellig farvet sand og jord
- at knuse jordklumper, slemme det op i vand og male med jordfarver

Bogen "Strandsten" af Lena Madsen, Geografforlaget, giver et godt og enkelt overblik over sten på de danske strande.

Naturen under lup

Brev fra Hjertinggården, Hjerting

Tur til rævegraven

Vi er blandt de heldige der har adgang til en minibus, og på nogle af vores ture benytter vi os af muligheden for at bruge naturvejlederne på det lokale naturcenter, Myrthuegård. På én af vores ture med naturvejlederen blev vi ført gennem skoven til rævens hule.

Ved skovbrynet standsede vi op og smagte på blade fra alm. syre. Det var som at få citronsaft i munden - frisk og syrligt. Turen gik videre forbi myretuen. Efter at have studeret myrerne nøje, haft dem i hånden og kikket på dem i tovejsluppen, smagte vi på en myre - det var som at smage på citronsaft igen.

Inde mellem bjergfyrrerne fandt vi en lysning. Her var der læ og vi satte os for at lytte til alle lydene - fuglene, vinden og bilerne der kørte i det fjerne.

I græsset var der mange musehuller og vi fik en snak om mus, rovfugle og ræve.

Herefter legede vi "Ræven og musene". Ræven skulle finde alle de små mus som "musestille" gemte sig godt i skoven. Mange børn ville gerne være ræv, så legen blev gentaget flere gange.

Herfra var der ikke langt til rævegraven - og vi fandt hurtigt rævens tre indgange. Vi satte os ved rævegraven, og vi kunne lugte at ræven havde markeret sin rævegrav ved at afsætte duftspor ved indgangen. - så måske var den hjemme... Pludselig sad naturvejlederen med en ræv under armen. Han havde haft armen nede i sin taske og stukket den igennem et ræveskind, så det så ud som om ræven var levende. "Ræven" begyndte nu at fortælle om hvordan det er at være ræv herude i skoven og børnene stillede ræven spørgsmål. Et barn fortalte, at hendes far var jæger og hun havde set en rigtig død ræv derhjemme. Alle skulle nu røre ved ræven og vi fik en snak om hvordan vi mennesker bruger skindet fra ræven. Og pigerne sluttede af med at gå mannequin for drengene.

Hilsen Stue 1

Naturen under lup - sanser

Når vi er ude i det fri med børn er vi alle ansvarlige for naturformidlingen. Især sanseoplevelser er en vigtig del af børns førstehåndsoplevelser. Børnene skal have mulighed for at forholde sig til naturen ved hjælp af alle sanser, for herigennem at få et redskab til at sortere og forstå de nære omgivelser. Som ved rævegraven kan børn bruge egne sanseoplevelser som redskab til at opleve ræven.

- Vi lytter - hvad hører ræven når den skal fange mus ?
- Vi ser - kan vi fange mus? Vi leger at vi fanger mus ved at kaste kogler til hinanden som fanges
- Vi lugter - kan vi genkende hinanden via lugten ?

Læs mere i temahæftet "Natur og Museum", 35. årgang nr. 1, som handler om ræven. Se side 2.

Årstiderne

Brev fra Søllerød Skovbørnehave

Forår

Allerede sidst i marts kigger vi under bladene efter anemonespirer. Når vi har kigget får de "dyne" på igen, så de ikke fryser ihjel. April og maj er et eldorado af anemoner, lærkesporer, guldstjerner og mange andre forårsblomster, som plukkes til buketter, og tages med hjem.

Vi nyder nu, at kunne være sammen på samme sted i længere tid, og at vi ikke behøver at gå så langt for at holde varmen. En god leg kan også altid give varmen. Foråret kulminerer med mælkebøtterne – som er flotte og velegnede til kranse.

Skovsyrekamp

Flå skindet af skovsyrestilken, så der kun er blad og en tynd tråd tilbage. To skovsyrer snøres sammen, og man trækker i hver sin skovsyretråd til den ene mister bladene.

Stenkastning

Tegn et kvadrat på ca. 1 x 1 m. Læg nogle sten i kvadratet. Børnene får hver 3 sten, og står rundt om kvadratet. Hvis man med sin egne sten rammer en sten i feltet, får man både sin egen, samt den sten man har ramt. Rammer man ikke, er stenen tabt. Spillet gøres op efter et par omgange, og vinderen er den der har flest sten.

Grenkastning

Sæt 10 pinde på række som kegler, og kast fra en afstand afpasset børnenes alder, en 11. pind. Hvem kan vælte flest "kegler"?

Hilsen Skovbørnehaven

ANDREA ~
ÅR 5

Årstiderne - find forårstegn i naturen

Med hjælp af hæftet "Find forårstegn i naturen", som Natur og Ungdom har udgivet, kan I drage ud i naturen og være med til at holde øje med det danske forår. Hæftet beskriver kort 15 dyr og planter, og gør opmærksom på hvad det er I især skal lægge mærke til. Som hvornår blomstrer anemonen eller hvornår ses den første humlebi efter vinterdvalen?

Der er mulighed for at deltage i en registrering ved at sende oplysninger ind til Natur og Ungdom.

Hæftet fås hos:

Natur og Ungdom
Rosenørnsallé 35
1970 Frederiksberg c.
Tlf: 35245600
Hjemmeside: www.ecoyouth.dk

Årstiderne

Brev fra Søllerød Skovbørnehave

Efterår

Vi ser på dyr, som er fremme nu og er vokset til i sommerens løb: små søde tudser - salamanderne, som er gået på land fra søer og vandløb, mange insekter, som puttes i insektglas og betragtes - og sættes ud igen, før vi går hjem. Vi redder vinbjergsnegle, som er ved at krydse befærdede stier – husk at flytte dem over i den retning, de er på vej – det er jo trist at blive sat tilbage, hvis man er gået hjemmefra kl. 6 for at møde en ven på den anden side af vejen.

Desuden ser vi skovfolkene fælde træer, og har det efterfølgende skønt med savsmuldet, som i børnenes fantasi bliver til guld. Vi nyder skovens hindbær og river fingrene, når vi skal plukke brombær. Hyldebær bliver plukket og forvandlet til dejlig hyldebærsaft, som giver varme, når vinterkulden sætter ind. Sammen samler vi blade til at flette flotte kranser af. I Vedbæk går vi ofte på stranden og leger i sandet – finder flotte sten eller besøger havnen for at se fiskernes fangst.

Aktiviteter:

1. Hoppe ind i, eller begrave hinanden i visne blade.
2. Lave musehus, muselegeplads eller ridderborg af små pinde, mos og kogler.
3. Lave hule, skibe, bro eller togskiner af store grene.
4. Plukke svampe og studere dem.
5. Plukke hindbær og brombær, og spise dem på stedet.
6. Koge ”heksesuppe” i et hul i en træstamme efter børnenes egen opskrift.

Hilsen Skovbørnehaven

Årstiderne - naturgrundlaget

Ved at tage på tur hele året vil børnene få et indtryk af årstidernes påvirkning af naturen som levested både for planter, dyr og mennesker. Ved at vende tilbage til et kendt sted kan I arbejde med de forhold som gør sig gældende netop på denne årstid og hvordan de enkelte individer har tilpasset sig dette. Med udgangspunkt i planternes og dyrenes tilpasning for overlevelse kan børnene også få indblik i egen levevis og tilpasning til de klimatiske forhold. Det der er at finde af spiseligt på skiftende årstider vil automatisk kunne lede tanker hen på menneskets samspil med naturgrundlaget.

I foråret kan I samle rødder og spæde skud fra mælkebøtter, gederams og brændenælder. Efteråret bugner af mad og det er nu der skal samles til forråd og oplagring. Jagten starter nu på bær og det overskud der er produceret i sommerens løb. Indsamlede bær spises eller bliver gemt som marmelade.

Ikke alle levende væsener kan klare sig vinteren over i Danmark. Nogle samler forråd, andre drager sydpå eller til mere egnede levesteder.

Nogle dyr udvider deres fødesøgningsområde. Andre bliver og tærer på depoterne eller som humlebien overvintrer i jorden.

Årstiderne

Brev fra Skovbørnehaven, Frederikshavn

Hybenkranse og græsdukker

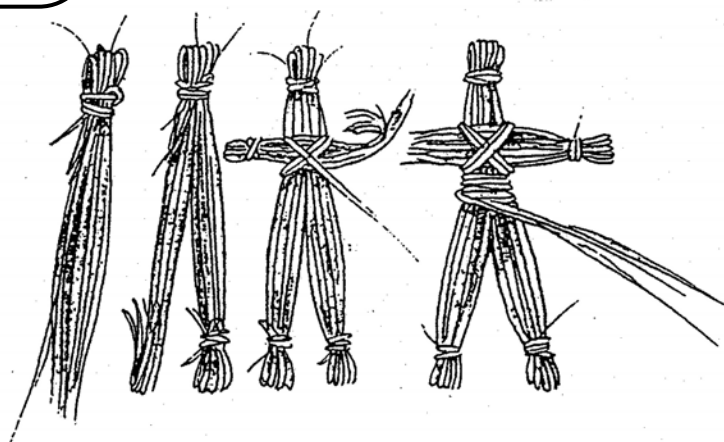
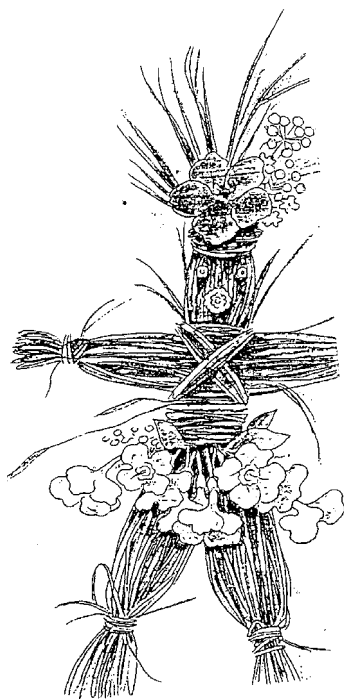
Hybenkransene laver vi af blomsterknopper fra vild rose/hyben.

Knopperne brækkes af lige efter det lille hyben der sidder under blomsterknoppen. Et stykke kraftigt ståltråd prikkes igennem den lille kugle, sådan bliver man ved til kransen har den ønskede omkreds.

Græsdukker laver vi af lange tørre græsstrå, der bukkes på midten. Lidt under ombukket bindes en snor, så der dannes et hoved.

Nederst bindes der en snor om hvert ben. Armene laves af en tot græsstrå, der lægges på tværs af dukkens mave, og bindes fast. Der bindes også en snor rundt om håndledene.

Hilsen Skovbørnehaven

Årstiderne - årstiden og aktiviteter

Når man skal lære om årets gang, er det en god ide at lade aktiviteterne tage udgangspunkt i de traditioner der knytter sig til de forskellige årstider, f.eks. påske, midsummer og høst.

Dyk ned i traditionerne, og find ud af hvor de er opstået.

Når vi går ud i naturen er det godt at have et bestemt formål med turen. Og det er lettere at komme væk fra stierne når:

- der skal hentes pilegrene med gæslinger
- der skal hentes birkegrene til fastelavnsris
- der skal plukkes hybenroseblomster til duftvand
- der skal plukkes blomster til høstkransen
- der skal samles brænde eller kvas og smågrene til bålet
- der skal samles blåbær og tyttebær til syltetøj
- der skal samles frugter, bær og kerner til halskæder

Årstiderne

Brev fra Skovbørnehaven, Rønne

Luciaoptog i skoven

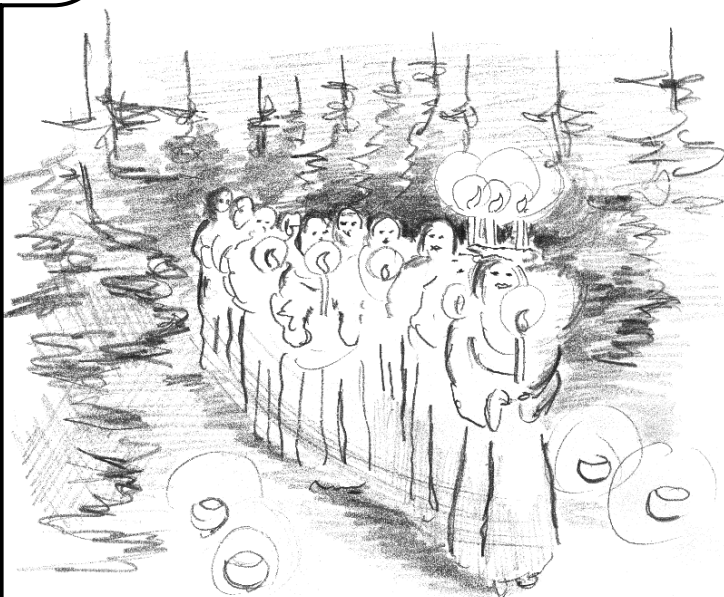
Vi inviterer hvert år forældre og søskende til luciaoptog i skoven. Vi lærer luciasangen, og øver os dagen før på at gå i luciaoptog.

På selve luciadagen:

Efter frokost hænger og stiller vi olielamper og fyrfadslamper op langs med en sti mellem grantræerne. Da granskoven er mørk giver lamperne en god effekt. Stien bliver ”fejlet” pæn og jævn med en grangren. Børnene får en hvid luciakjole på ud over deres dragter. De får hver en efeukrone flettet med sølv- eller guldgurle på hovedet. Den forreste har en udhulet appelsin med et tændt fyrfadslis at bære mellem hænderne. Der bliver stillet lidt mundgodt frem i skovbunden (pebernødder, havregrynskugler m.m.) til både børn og familie efter at børnene har gået lucia.

Når forældre, søskende, bedsteforældre m. v. er ankommet og står ude på skovvejen og venter, sørger vi voksne for, at der er lys i alle appelsiner, og børnene begynder at gå ganske langsomt alt imens de synger luciasangen. Der gøres holdt ude ved skovvejen, hvor der synges en ekstra gang, og så går alle børn syngende ind i skoven igen. Ikke et øje er tørt hos forældrene !

Hilsen Skovbørnehaven

Årstiderne - lysets fest

Solens lys er forudsætning for alt liv, og derfor går lyset igen i mange traditioner knyttet til ”den mørke tid” og forårets komme. I den kristne jul indgår lyset også som en central del.

Prøv som forberedelse af julen at lade børnene fremstille lys.

Lysene kan ruller af bivoksplader, eller man kan dyppe bomuldsvæger i smeltet bivoks, stearin eller fåretælle.

Pluk lysesiv, pil barken forsigtigt af og brug marven som væge. Hæld smeltet bivoks, stearin eller fåretælle i en muslingeskal og tænd dit fyrfadslis.

Årstiderne

Brev fra Skovbørnehaven, Skjern

Juletræsfest i skoven

Der vælges et træ ud i skoven, og i ugen op til juletræsfesten laver man en stor stjerne af pilegrene, og 40 kræmmerhuse i rullegardinstof, til at hænge op i træerne rundt omkring i skoven. På festdagen hænges pynt, stjerne og lyskæder op i juletræet i skoven. (strøm fås fra et bilbatteri gemt under træet). De 40 kræmmerhuse hvori der ligger billeder, er hængt op rundt omkring i skoven. Festen starter med at alle børn og deres gæster går i samlet flok ud til juletræet. Først synges og danses der om juletræet.

Derefter følger ”Kræmmerhuslegen”

Der er 6 hold med hver sin farve. Hvert hold skal finde billeder i kræmmerhusene med holdets farve. De 6 billeder viser ting fra en bestemt julesalme/sang. Holdet skal samle billederne og gætte sangen. Har man gættet rigtigt, bliver man sendt videre til den ”grønne skovnisse”. Her skal man synge mindst et vers fra sangen/salmen, og belønningen er en slikpose. Festen slutter med saftvand, gløgg og æbleskiver.

Gode sange at bruge:

- Højt fra træets grønne top.
- På loftet sidder nissen
- Et barn er født i Betlehem
- Dejlig er den himmel blå.
- Juletræet med sin pynt.
- Nu har vi altså jul igen.

Billederne tegnes/klistres på kartonstykker, og lamineres.

Hilsen Skovbørnehaven

Årstiderne - gamle lege

Idræthistorisk Værksted har samlet ældre optegnelser af gamle lands-bylege, og med udgivelse af 4 bøger er det nu muligt at genopdage mange af vore gamle lege. Mange af legene er knyttet til højtiderne og årets gang. Til hver af legene er der en fortælling om dens historie. Bøgerne anviser sjove lege som også kan leges med mindre børn.

Den levende overlevering af legene er vigtig for at de bringes videre til næste generation. Ved at gøre legene til en del af hverdag og fest i institutionerne formidles en del af vores kulturhistorie.

I skoven og ved stranden findes lege-redskaberne til mange af legene. Ved hjælp af sav og dolk tilvirkes simple lege- og kasteredskaber.

Litteratur: ”Gamle idrætslege i Danmark”

- Bind 1 So i Hul
- Bind 2 Hund i Lænke
- Bind 3 Føde en Bjørn
- Bind 4 Snøre Vibe

Af Jørn Møller, Idræthistorisk Værksted, Gerlev

Årstiderne

Brev fra Kløverbakken, Outrup

Urtesalt

En dag sidst på sommeren besluttede alle børn og voksne i sommerfuglegruppen, at de ville lave urtesalt til børnehavens høstcafé. De plukkede vejbred og skvalderkål, og de smagte på gule, sure mirabeller, og brændte sig på brændenælder. De voksne fortalte, at hvis man nulrer saften fra vejbred på det sted brændenælden har brændt, holder det op med at svie.

De snusede også til lyserøde hybenroser, og de nød det meget. De lugtede også til nogle blomster, der lugtede af prut. Hvad mon det var for nogle? De fandt vejbred med både smalle og brede blade, og de plukkede mange stedmoderblomster.

De sidste urter hentede de hjemme i en af de voksnes haver. Det var porrer, persille, purløg, løvstikke, salvie, og citrontimian (som nogle af børnene sagde lugtede af slikkepind).

Hos en nabo købte de hvidløg.

Så måtte de i gang med at lave saltet.

De vaskede urter og grøntsager, og puttede dem i en hakkemaskine sammen med 1 kilo groft salt. De kom helt til at græde af at snuse til det friske urtesalt.

De tørrede saltet i teknikrummet om natten, og om dagen tørrede det ude i solen. Det blev vendt med gaffer, og der blev snust og smagt på det mange gange.

Da Sommerfuglene havde middag, spiste de rugfler, og de smagte urtesaltet på æg og hytteost.

Urtesaltet blev siet og puttet i poser, og da der havde været høstcafé, var alt saltet solgt, og der er helt sikkert mange der har nydt Sommerfuglenes urtesalt det efterår.

Hilsen Sommerfuglene

Årstiderne - fra jord til bord

At skabe sammenhæng i tilværelsen er også at spise det der hører årstiden til og som findes i vores nærømråde. Børnenes liv bliver gennem et bevidst valg af mad knyttet til deres nære natur.

I naturen kan hentes mange forskellige planter og bær, som man kan lave spændende og sund mad af.

For børnene er det ikke kun den færdige ret, men i høj grad indsamlingen af råvarerne og fremstillingsprocessen der er spændende. Børn stiller mange spørgsmål, undersøger og alle sanser kommer i brug.

I gamle opskriftsbøger kan der findes inspiration til brug af bl.a. bær og frugter.

Børn, mad, og arbejdet med enkle, sunde råvarer er beskrevet i f.eks. "Ælle, balle frikadelle" af Camilla Plum, Gyldendals Forlag.

Årstiderne

Brev fra Gladsaxe Skovbørnehave

Fugletræ

Til d. 1. december kommer alle børn med en fuglegave pakket ind i julepapir. Hver dag pakkes der en gave ud. Gaven som kan bestå af solsikkefrø, æbler, kogler med fedt og frø, hænges op i fugletræet i vores have. Når fuglegaven er hængt på træet, synger vi traditionen tro vores selvkomponerede fugletræssang.

Juleafslutning

Børn, forældre, søskende m.fl. mødes til juleafslutning i skovbørnehaven. Turen går gennem skoven til skovens fugletræ, og nissens hule. Nissens hule er det sted i skoven hvor børnene i december måned har bygget en hule. Vi medbringer fuglemad, risengrød og juleøl til nissen, sange samt lidt mundgodt til børn og voksne. Når vi har afleveret maden til dyrene og sunget vores julesange, går turen hjemad med røde kinder, og højt julehumør. En dejlig hyggelig tradition, hvor vi får sagt glædelig jul og godt nytår til hinanden.

Hilsen Skovbørnehaven

Årstiderne - fodring af fugle

Vinterfodring af fugle er spændende fordi det er en god måde at komme tæt på fuglene og iagttage dem. Mange forskellige fugle kommer til fodringsstedet, og måske kommer også spurvehøgen forbi. Prøv at tørre rødgrankogler så skællene åbner sig. Dyb koglerne i opvarmet fedt med forskellige frø, og hæng dem op i træerne. En god vinteraktivitet er også at bygge fuglekasser. Kontakt evt. den lokale afdeling af Dansk Ornitologisk Forening.

Plant jeres egen fugleskov på legepladsen eller i skoven, evt. i samarbejde med den lokale skovejer/gartner. Vælg forskellige træer og buske ud fra fuglenes behov for foder året rundt og deres behov for skjul, redepladser osv. Mange af de hjemmehørende træarter som hyld, røn og tjørn, giver bær til fuglene.

En fugleskov giver også skygge, læ, skjul, ro, byggemateriale og føde - for børn.

Miljøarbejde på en sjov måde

Brev fra Brønshøj-Husum Skovbørnehave

Naturprojekt for de 3-4 årige

En dag om ugen går den mindste gruppe til et fast sted i skoven. Vi har fundet et sted hvor vi har lavet en "hemmelig hule". Børnene er med til at samle grangrene til at bygge hulen med, og der samles mos til at fore bunden med. Hulen er base for forskellige naturaktiviteter. Inspireret af "Vildfred" udforsker vi naturen grundigt, og lærer bl.a. børnene at snitte med knive.

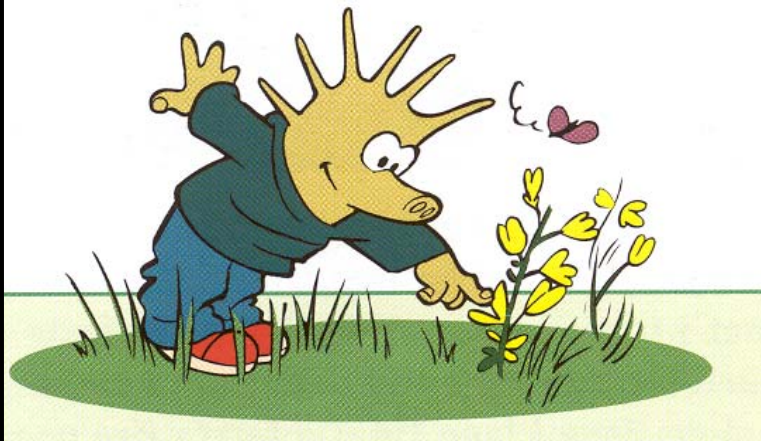
Livets fødekæde

Et tema der går igen fra år til år i vores børnehave, og stadig udvikles er:
Livets fødekæde

Dette tema indeholder bl.a.:

Spiringsforsøg
Livet i søen
Køkkenhaven
Hvad sker der i skovbunden?
Træernes liv
Studere dyrespor
Lave mad af naturens produkter
Indsamling af naturens materialer
Høst fra have og skov
Syltning

Hilsen Skovbørnehaven

Miljøarbejde på en sjov måde – Lille Vildfred

Lille Vildfred er et magasin til børn fra 5-8 år om natur og miljø udgivet af Danmarks Naturfredningsforening.

Lille Vildfred bliver udgivet som temahæfter, f.eks. om naturens farver, naturens plantebørn, solen – jordens motor, vanddråbens rejse.

Også til børnehavebørn er der meget god inspiration at hente til temaer og aktiviteter.

Gennem Vildfreds serviceordning er der mulighed for at få aktuel information og udvalgte publikationer.

Vildfred
Danmarks Naturfredningsforening
Masnedøgade 20
2100 København Ø
Tlf: 39174080
Hjemmeside: www.vildfred.dk

Miljøarbejde på en sjov måde

Brev fra Hjertinggården, Hjerting

Humlebier

En dag fik vi brev fra Helle Humlebi, som gerne ville have at vi fandt en bolig til hende. Vi lånte en humlebikasse på størrelse med en skotøjsæske og placerede den på jorden mellem nogle sten og buske. Børnene lagde en muserede i kassen fordi jordhumlen gerne vil bo i en gammel muserede. Vi indfangede en humlebi og lukkede den inde i kassen hvor der var anbragt mad og vand til den. Vi håbede at den ville finde boligen egnet. Efter en uge lod vi humlebien flyve ud igen i håbet om at den ville vende tilbage.

I mellemtiden havde vi talt meget om humlebiernes levevis, været ude at se på deres spisesteder og set dem besøge blomster og ”gæslinger” i pilekrattet. Vi fandt også ud af at der var flere slags humlebier og børnene lærte dem hurtigt at kende. Hjemme ved børnehaven såede vi nogle af humlebiernes ”madblomster” for at vi også her kunne iagttage de spændende brumbasser.

Helle Humlebi kom på besøg (det var en voksen udklædt som humlebi) for at se den flotte blomstereng som børnene havde lavet i karton, og i øvrigt snakke om humlebiernes liv. Under besøget fandt vi ud af at børnene havde tilegnet sig stor viden, og havde fået vakt deres nysgerrighed og opmærksomhed på humlebier.

Desværre flyttede vores jordhumle ikke ind i boet igen, men vi prøver igen næste år !

Hilsen Stue 1

Miljøarbejde på en sjov måde - Brumbassen Ib

Brumbassen Ib er et materiale der giver gode idéer til hvordan I kan arbejde med humlebiens livscyklus. Arbejdet med humlebier fremmer forståelsen for at vores jord er et fælles levested for mennesker og dyr. I materialet findes bl.a. biologiske forsøg, drama, storyline, emneforløb, fakta afsnit og anvisning til fremstilling af humlebikasser.

Brumbassen Ib er et materiale udarbejdet af Forum for Miljøundervisning. Det henvender sig til børnehaver og indskoling.

Materialet fås hos:

Forum for Miljøundervisning
Myrthuegård
Myrtuevej 39
6710 Esbjerg V
Tlf: 75269906
Hjemmeside: www.ffim.dk

Friluftsliv for børn

Brev fra Børnehuset Vænget, Over Jerstal

Gryden

Vi har et sted i skoven som vi kalder Gryden. Gryden er omgivet af kæmpe skrænter, som giver god læ. Det er en af de 7 – 8 steder i skoven vi bruger som opholdsplads. Ofte tager vi det samme sted hen flere dage i træk.

Børnene leger ofte på skrænterne. Vi binder et tov på nogle af træerne øverst på skrænten, og børnene firer sig nu op og ned af skrænten ved hjælp af tovet og gamle træstubbe. De er gode til at hjælpe hinanden med at komme op.

Denne aktivitet kræver samarbejde, og både små og store kan være med.

Når vi skal til Gryden medbringer vi bl.a. spande og skovle. Det er altid godt at have lidt vand med så børnene har mulighed for at lave mudder. Et blad smurt med mudder er jo et herligt ”måltid”.

En aktivitet børnene elsker er at lave bål. Ofte taler vi om hvad vi skal lave, og dagen før vi skal lave bål, samler vi brænde i skoven. Vi medbringer børnesave, og børnene arbejder med at save grenene i mindre stykker.

Vi har erfaringer med at børnene gerne vil varme en bolle på en snobrødspind.

På denne måde kan børnene selv vælge hvor længe de vil sidde og ”varme” deres bolle.

De treårige børn har ikke altid tålmodighed til bage snobrød.

Hilsen Børnehuset

Friluftsliv for børn - base i naturen

Det betyder meget for børnene at kunne vende tilbage til et kendt sted i naturen, en base. Det giver tryghed. Basen kan bruges som udgangspunkt for ture ud i nærområdet.

Basen bruges af børnene som øvelsessted hvor lege og færdigheder udvikles. Springet over grøften bliver mere sikkert og det gode klatretræ udfordrer til at klatre lidt længere op end sidst. Basen er det sted hvor børn og voksne i fællesskab hele tiden ser nye muligheder for udfoldelse. Her har det enkelte barn mulighed for at turde noget nyt, eksperimentere med egen motorik og indtage nye ”rum”.

Kontakt statsskovdistriktet/den lokale skovejer for at høre nærmere om muligheden for at etablere en base med f.eks. bålplads, borde/bænke, huler og tovbåner.

Friluftsliv for børn

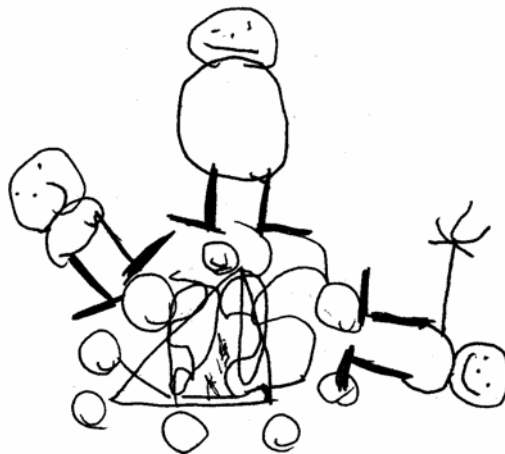
Brev fra Skovbørnehaven Musereden,
Odense

Hygge ved bålet

Vores bålplads er flittigt brugt til både madlavning og til hygge. Når børnene skal snitte med dolke, foregår det også ved bålstedet, da der altid er mindst en voksen ved bålet. En af de bedste ting at lave over bål er popcorn. Det foregår på følgende måde: to metalsigter sættes sammen og sættes på et langt skaft. Der hældes popcorn i, og efter et stykke tid over gløderne, begynder de at poppe. En håndfuld lune popcorn smager altid godt. En anden ting som er meget populært blandt børnene er grillede skumfiduser. Skumfiduserne sættes på en pind, holdes over gløderne kort tid, hvorefter de lægges mellem to mariekiks. Af andet bålmad kan nævnes fisk i folie som lægges i gløder sammen med foliebakker med grøntsager. Bålmad smager dejligt, og selv kræsne børn spiser bålmad. Desserten kan f.eks. være pandekager bagt over bål.

Hilsen Musereden

LÆRKE
ÅRS

Friluftsliv for børn - bålstedet

Bålstedet er ofte det uderum, som børnene søger til, hvor det er trygt at være. Ild er spændende, også for børn.

At stikke en lang gren ind i bålet og få ild i den, griber mange børn med stor fascination.

Bålet er også:

- samlingsstedet
- madstedet
- varmekilden
- fortællestedet
- snittestedet
- stedet hvor der kan brændes tegnekul, lerperler, koges kranier eller varmes vand til filtning af uld.

Find inspiration om bål og bålmad i bogen "Skvalderkål og pandekager". Af Carsten Gottlieb Hansen, Frie Børnehavers Forlag.

Friluftsliv for børn

Brev fra Skovbørnehaven, Frederikshavn

Tursang

Mel: I en kælder sort som kul.

Kom vi skal af sted på tur,
vi skal ud at lege,
sjov og spænding – aldrig sur,
vi skal finde veje,
løbe, kravle, rutschetur,
være glad og ikke sur,
være kammerater
– lige fra vi starter.

Skattejagt og bålmad.

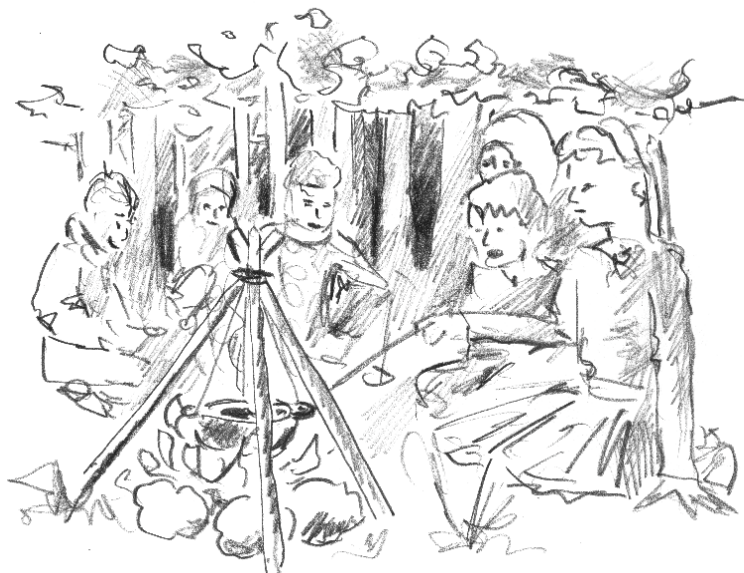
En god skattejagt som ender op med et dejligt måltid mad.

Skattekortet har vi erstattet med fotografier sat i plastlommer. Fotografierne er fra steder børnene kender, et træ med en plet på, en bænk, en stor sten osv.

Billederne fortæller børnene hvor næste post er. Ved posten har vi gemt forskellige ingredienser, der tilsammen giver en gryderet: flåede tomater, kød, salt og peber, majs, bacon, ketchup, kogte pastaskruer, gulerødder i skiver, løg og margarine.

Skattejagten ender på bålpladsen, hvor et bål er tændt, og en stor gryde er klar på et 3-ben stativ, og så skal der kokkereres. De kogte pastaskruer varmes med til sidst.

Hilsen Skovbørnehaven

Friluftsliv for børn - bålpladsen og det gode bålgrej

En god indretning af bålpladsen er med til at gøre fornøjelsen større:

Lav bålpladsen i en form, så der er plads til alle omkring det, og så det passer til jeres bålgrej. Hæv bålpladsen 30-35 cm over jorden. Placer bålpladsen centralt.

Godt grej til bålmaden mindsker risikoen for uheld, og er med til at skabe mindre affald. Brug 3-ben og bålgrøder, så det står stabilt.

Pak maden ind i saltdej, store blade, og våde aviser i stedet for stanniol.

I stedet for engangstallerkener, så spis af spejdermugger, de er praktiske, lette og fylder ikke meget i rygsækken.

Inspiration kan findes i ”Kogekunst i gløder”. Af Helen Holm og Leon Møllgaard, Spejderforlaget.

Friluftsliv for børn

Brev fra Naturbørnehaven Hulen, Ulstrup

Ud på tur

"Så skal vi have rygsækkene på" Snart står 22 børn og 3 voksne klar oppe ved børnehavens hønsehus. "Det er godt vejr, så skal vi til klatretræerne i dag" Glæden spreder sig, det er alles yndlingssted. Vi holder i hånd, når vi går over den store vej, derefter er der frit løb gennem skoven, op ad en ordentlig bakke. Der ligger "klatretræerne". Stedet har vi opkaldt efter et fritstående grantræ med mange kraftige grene, og et fyrretræ med lave næsten vandrette grene. Vi klatrer også i birk og fritstående bøg. Når alle er nået frem synger vi 3 sange. Derefter sætter vi os på siddeunderlag i en rundkreds og spiser. Der er en dejlig udsigt. Vi ser ned på skoven, og nogle græssende får. Bikuberne står ved skovkanten på den anden side af bækken. Bagved os har vi skoven, hvor vi sætter presenningen op ved "indianerlejren" når det regner. Både musvågen og raven nyder det gode vejr, og giver skrig fra sig. Spisningen tager lang tid for nogle. De voksne får en kop kaffe. De lidt hurtige spisere er allerede oppe i træerne og bakkerne. Det er blåbærsæson, og her er masser af blåbærris. Nogle piger leger at et træ er deres hus. Det eneste legetøj vi har med i dag er reb. Til tovtrækning, tovbane, gyng, afgrænsninger og så til at "binde" børn eller voksne til et træ. Nogle børn foretrækker en opdagelsestur med en af de voksne. Det er hyggeligt at gå og småsnakke. I dag er de største fund et firben, en fjer fra en musvåge, og en sten med hul i. "Så skal vi op til rygsækkene". Knap 4 timer er vi ude i vores paradys. Rebet tages ned, siddeunderlag pakkes sammen, og rygsækkene pakkes, nu med "skovfund". Så går det dejligt nedad bakke hjem til Hulen.

Hilsen Hulen

Friluftsliv for børn - at leve i naturen

Friluftsliv for børn er:

- at vandre med rygsæk
- at gå på opdagelse
- at bruge de ressourcer der ligger gemt det sted I har valgt at færdes
- at sove i naturen (middagssøvnen)
- at lave primitiv madlavning
- at bruge naturelementerne som at bade i havvand og solbade
- at finde egnede opholdssteder og bygge en base op i naturen
- at forholde sig til de naturgivne forhold som vind og temperatur

Friluftsliv er at leve i naturen, skabe og beskæftige sig med de ting som mennesker altid har gjort for at klare sig.

Friluftsliv for børn

Brev fra Skørping Skovbørnehave

Leg med reb

En af vores gode opholdssteder er i skoven hvor vi har fundet et sted med skrænter og høje træer.

Børnene er meget glade for at have et reb/tov med i skoven, bare det at gå med det over skulderen er lige sagen. Vores reb er ca. 10 m langt og af naturmateriale (nylonreb brænder hul i hænderne)

Rebet bruger vi til flere aktiviteter, vi vil her beskrive 3:

- 1) To reb bindes op mellem to træer ca. 30 cm fra jorden og 150 cm fra jorden (afhængig af børnenes alder og højde) – Nu kan der gås balancegang.
- 2) Rebet bruges til at lave en gynge af i et højt træ. Find en kraftig gren, der vokser vandret ud fra et træ. Kast den ene ende af rebet over grenen, bind evt. en pind i, så er den lettere at få fat i. Bind den ene ende af rebet fast til træet, så den anden er ca. 1 m fra jorden. Bind en kraftig pind fast i rebet, som børnene eller de voksne kan sætte sig på - så er der gjort klar til en gyngetur.
- 3) I vores skov er der nogle stejle skrænter, der er gode til "bjergbestigning". Her bruger vi også rebet. Vi binder den ene ende af rebet fast til et træ oppe på "bjergets" top, og den anden ende til et træ ved "bjergets" fod, (for at holde rebet fast/stabilt). Nu kan vi gå op ad "bjerget" ved at holde fast i rebet, og ligeså nedad.

Hilsen Skovbørnehaven

Friluftsliv for børn - "Haser i skoven"

Klatring i træer og reb, og bevægelse på skrænter giver gode motoriske udfordringer.

En dansk undersøgelse "Haser i skoven" konkluderer bl.a. at kroppen skal bruges i et frit miljø og netop naturen er et sådan miljø. Kroppen får afspændte muskler, hvilket er vigtigt for den kropslige, psykiske og sociale tilstand hos børn. Endvidere konkluderes at tryghed og tæt voksenkontakt er af betydning for en afspændt krop. Læs mere i "Haser i skoven", Fyns Pædagog-Seminarium.

Friluftsliv for børn - slå dit eget reb

Prøv selv at slå et stykke hampereb. Hampereb er velegnet til mange former for leg. Der findes stadig rebslagere som kan give anvisninger på hvordan et godt stykke reb skal slås. Reb og rebslagning gemmer også mange kulturhistoriske vinkler. Få kendskab til hvordan man tidligere lavede snore og reb. Prøv at sno små snore af naturmaterialer som pilebark, lindebast eller græs.

Friluftsliv for børn

Brev fra Egebo Naturbørnehave, Vejen

Huler

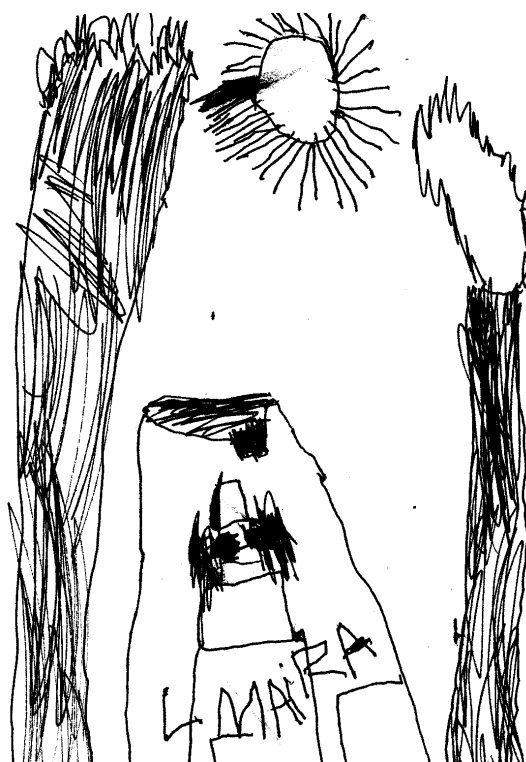
Når vi er på tur i skoven, er det ikke altid det bedste vejr. En regnsky går for solen og det kan være nødvendigt med ly. Børnene vil gerne være med til at bygge en hule og vi snakker om hvad vi skal bruge. I skoven kan man som regel finde nogle gode lange raftelignende stammer/grene. Børnene leder i skoven og kommer slæbende med kæppe i alle længder.

En god fælles hule

Man skal bruge 3 – 4 gode lange rafter. Man tager den medbragte snor (4 - 5 længder af ca. 2 – 2.5 meter) og binder den længste rafte fast mellem to træer i ca. 1 ½ meters højde. Herefter bindes en rafte fast på tværliggeren tæt ved hver af de to træer. Hvis der er stor afstand mellem træerne kan der yderligt bindes et par rafter på tværliggeren. Nu surres presenningen fast til stativet. Tæpper eller gran /fyrregrene kan bruges i stedet for presenning. Nu kan man være i tørvejr og evt. spise sin madpakke.

Børnene bygger gerne videre på den fælles hule med kvas og grene. Hulen inspirerer børnene til at bygge deres egen lille hule.

Hilsen børn og voksne fra Kvisten

Friluftsliv for børn - huler

Børn gerne vil bygge huler. Nogle få grene, rafter og snor til hulen, birkeris til siddeunderlag, en dåse som gryde og en træskive som bord, og børnene er i fuld gang med at udvikle deres egne lege, og danne orden i egen husholdning.

Hulen er et sted hvor:

- der er ro
- børn kan gemme sig
- børn kan iagttage de andre børn og voksne
- børn kan spise madpakker
- legene tager deres udgangspunkt
- børn kan trække sig tilbage i smågrupper
- børn bruger det iboende i mennesket ved at skabe et bosted
- børn konstruerer frit med de materialer der er for hånden
- børn leger rollespil, og efterligner de voksnes gøremål

Brug naturen kreativt

Brev fra Skovbørnehaven,
Nykøbing Falster

Musikstedet

Efter orkanen i december 1999 var der en del væltede bøgetræer i vores skov og vi fik så efter aftale med skovfogeden lov til at bygge en "indhegning" af nogle af de væltede bøge. Det blev et hyggeligt lille sted med plads til at 20 børn kan sidde og spise derinde.

Skovarbejderne skar nogle bøgestykker til på 30-40 cm. længde, dvs. siddetriller, som vi sidder på når vi spiser.

Efter maden bliver siddetrillerne til musikinstrumenter. Vi har hjemme i Skovbørnehaven en kurv med hjemmelavede rytmeinstrumenter og nogle få indkøbte ting.

Den kurv har vi så med, sammen med de sanghæfter vi har fremstillet med laminerede sangblade, så de kan de tåle vådt vejr.

Musikstedet er også godt til at sidde og hygge sig med lidt snitteri i grønt træ.

Det er nemt at spænde en presenning ud over det flettede hegn hvis det skulle være rigtig regnvejr en dag. Det hyggeligt at sidde i tørvejr og drikke varm frugtsaft.

Hilsen Skovtroldene

Brug naturen kreativt - træ som ressource

Træ er en ressource som vi mennesker altid har brugt, og stadig bruger. Prøv at gå på opdagelse i træet efter lyde, figurer, redskaber, smykker og dekorationer.

Pil er godt fordi det er let at få fat i, og nemt at arbejde med – også for børn. Pil har den fordel at den kan tåle at blive beskåret. Spørg skovejeren om der må beskæres i pilehegnet. Af bløde træarter er der birk og el, men generelt er friskt træ, nemt at arbejde i.

”Levende skov” er et materiale som Forum for Miljøundervisning har udgivet. Her er ideer til at arbejde med træ.

Se om FFM på side 15

I ”Skoven i skolen” kan der også hentes idéer som kan bruges til mindre børn. Projektet er sat i gang af bl.a. Friluftsrådet, Skov- og Naturstyrelsen og Undervisningsministeriet.

Se hjemmesiden: www.skoven-i-skolen.dk

Brug naturen kreativt

Brev fra Vester Nebel Børnehus

Mal med naturmaterialer

På vores årlige sommerkoloni i Marbæk, et stort skovområde ved Esbjerg, er vi altid på "skattejagt i naturen". En af posterne er at male med naturens farver:

Medbring hjemmefra papir, træplanker, og nogle elastikker. Læg papiret på træplanken og sæt en elastik fast i begge ender, så har man et godt skrive/tegneunderlag.

Gå på opdagelse i naturen, og find så mange forskellige ting som muligt – f.eks. grene, jord, sand, græs, blade, blomster, kogler, bær, svampe osv.

Prøv nu at tegne med det ! I vil blive overraskede over hvilke flotte farver I kan fremtrylle. Nogle af tingene skal blot røre papiret for at afgive farve, mens andre skal gnides hårdt for at afgive lidt.

Er I tæt på vand, evt. en vandpyt, eller har medbragt et syltetøjsglas med vand, kan I rive materialerne i mindre stykker, og lægge dem i blød i vandet. Lidt efter har I jeres egne vandfarver.

Tag billederne med hjem og lav nogle flotte collager til væggen, eller måske nogle søde postkort.

God fornøjelse !

Hilsen børn og voksne i
Vester Nebel Børnehus

Brug naturen kreativt - naturens farver

At male med naturens farver er også at male med årstidens farver. Forårets mange lyse og gule farver vil være tydelige, ligeledes efterårets mørke og røde farver.

Prøv også at tage papir med på tur. Undervejs på turen males en tur-dagbog med græsset ved musehullet, brombærrerne i krattet, tusindfryd på marken og skovbunden fra skoven.

Akvarel papir giver et flot resultat, men også karduspapir eller andet groft papir kan bruges.

Menneskets natur

Brev fra Ærøskøbing Børnehave

Drømmefanger

Til en drømmefanger skulle vi bruge:
Pilegrene, lædersnor, fjer, perler og evt.
små sten med huller i.

Vi startede med at køre med bus til et sted,
hvor der står piletræer. Der klippede vi
pilegrene, og fik samtidig en udflugt ud af
det.

På stranden fandt vi fjer, mest fra måger og
svaner. Vi fandt også små sten med hul i til
pynt på drømmefangeren.

Perlerne lavede vi selv af ler der blev rullet
til små kugler, vi lavede hul igennem,
lagde dem i en urtepotte, og brændte dem i
et bål. Da perlerne var afkølede malede vi
dem i flotte farver.

Nu var vi klar til at lave drømmefangeren.
Vi tog pilegrenen og samlede den med en
lædersnor til en ring. Derefter snørede vi
lædersnoren rundt om pilegrenen.

I midten lavede vi et ”edderkoppe-
spind”, til at opfange de dårlige drømme med. Til
sidst bandt vi fjer, perler og sten på
siderne. Fjerene er til at lede de gode
drømme ned med.

Hilsen Ærøskøbing Børnehave

Menneskets natur - fortællepind

Prøv at finde et godt sted i naturen, evt. et
”hemmeligt” sted i skoven som I indretter
med sidde-triller.

Snit nu en fortællepind og fortæl den din
største hemmelighed.

En fortællepind kan også bruges til at
fortælle en skæg historie, hvad der skete
ved rævegravene før vi kom, eller huske
oplevelserne fra i går.

Gennem forenklede virkemidler - en
drømmefanger, en ønskesten, eller en
fortællepind - får vi mulighed for at
udtrykke os om drømme og ønsker.
Amuletten, stenen i lommen og hulstenen
om halsen kender de fleste.

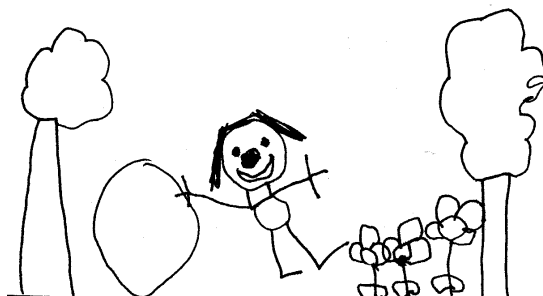
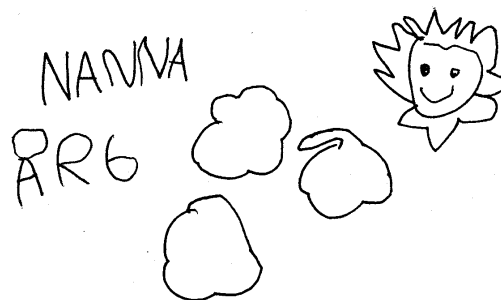
Menneskets natur

Brev fra Børnehaven Kongerosen,
København

Vores skov

"At være på Godset, nær skov og sø, gi'r mulighed for at blive tryk ved skoven. Vi lærer "vores skov" at kende året rundt, og udvikler iagttagelsesevnen og glæden ved på samme tid at opdage og genkende, hvad der er sket. Måske er der fældet eller væltet træer efter storm. Måske er Krokodillefloden (den udtørrede å) ikke længere en flod, fordi den er fyldt helt op med løvfald eller grene. Måske er krokodillerne derfor helt borte. Det er glæden ved at gense den store ønskesten, hvor vi med lukkede øjne og hænderne på stenen kan ønske os hvad som helst. Blot vi ikke si'r det højt ! Vi kan undre os over, hvorfor et af de store birketræer græd og dryppede næsten et halvt år ! Gisninger og historier om hvorfor ? Vi glæder os over at have vores steder. Den nye krokodilleflod. Mostæppet og alle grenene, som vi bygger med. Kan vi nu finde vores sted? Ja...nu er de giftige svampe kommet op. Grenhytten er bruset sammen. Solens stråler varmer rigtig meget, når de når ned gennem grenene og løvet. Egerne er bare så nysgerrige og kommer meget - meget tæt på, hvis vi sidder helt stille. Musestille. Efter en halv time på "vores sted" med hektisk aktivitet, løb og højtråbende leg, sker der næsten altid det, at hvert barn falder til ro. Nogle leger sammen, andre går på opdagelse i mosens hemmeligheder. Andre igen observerer egerne. Nogle ligger blot udstrakte og kikker op mellem træernes grene og løv. Tiden forsvinder for os. Sådan nogle dage på Godset, nede i "vores skov" er helt vidunderlige.

Hilsen Kongerosen

Menneskets natur - barnets egen natur

Vi skal ud i naturen ! Vi glemmer ofte at den er lige ved hånden, med vores krop deltager vi i naturens processer, ja vi er selv en naturproces.

At give plads til menneskets natur tager tid, en tid som giver mulighed for fordybelse. Hvor finder man et sted hvor man kan høre lærkens trille og sin egen vejrtrækning ? Et sted hvor naturen kalder på barnet, et trygt sted hvor vi tør give børnene "fri". Hvilke drømme og ønsker har du ? Hvad tror du ? Kender du dine egne behov ? Kendskab til egen natur gennem videnskab, tanker, fortællinger, oplevelser, æstetik, religiøsitet, økologi og erfaringer skaber ikke kaos, men en bredere forståelsesramme.

Med udgangspunkt i forenklede virkemidler, (se også side 24) får vi mulighed for at gå på opdagelse i egen natur. Netop det at få tid til at erkende og relatere hændelsen til eget liv er vigtigt, før der stilles krav om at sætte ord på oplevelsen, drømmen. Det er et vigtigt redskab i al naturformidling.

Menneskets natur

Brev fra Havbakken, Esbjerg

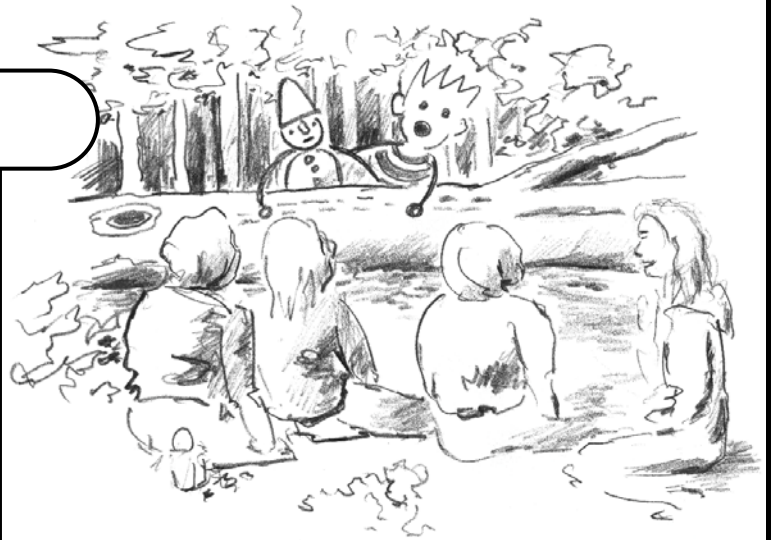
En lille historie

I kraft af at vi har vores egen bus, har vi frihed til at færdes både ved skov og vand og har gang i mange aktiviteter. Gensynsglæden ved at komme de samme steder igen og igen er berigende for børnene. Naturen er evig indbydende og udviklende for børns leg. Den energi der almindeligvis bliver brugt på at bygge rammerne for legen op – og rydde op igen, bruges i naturen på at udvikle og nuancere legen. Træet ligger væltet som det lå sidst, hulen er der stadig, vandet i grøften løber endnu....

Vi føler at vores vigtigste opgave i skovbørnehaven er at skærpe børns egne sanser, iagttagelse og undren. Når vi er af sted på tur har vi altid lup i lommen som børnene så låner på skift. De samler sig i små grupper og går på opdagelse. Der bliver stillet skarpt på flora, fauna og fantasien. Vanddråberne i træerne bliver til diamanter, grøfter bliver til troldebadekar og pinde med hul i kunne være troldebørnenes legetøj. Men pludselig er vi virkelig på ”sporet” og der er beviset for at der er trolde herhjemme: Der hænger et tørklæde og en tot ”halehår” i et træ (remedier som er gode at have med i lommen)

Her midt i skoven er der en blandet stemning af almagt og afmagt....af indtryk, udtryk og aftryk.... Og man bliver aldrig helt den samme igen.

Hilsen Myrestuen

Menneskets natur - fantasi og fortælling

Naturen er et godt miljø, hvad angår muligheder for at opleve eventyr og mystik. Der gemmer sig også gode oplevelser ved igen at bringe de gamle overleverede historier og myter ind i naturformidlingen. Fortæl om trolde, nisser, mosekoner, åmænd, og historier der knytter sig til planter, dyr og lokalområdet.

Litteratur:

Folk og fauna, V. J. Brøndegaard

Folk og flora, V. J. Brøndegaard

Folk og fæ, V. J. Brøndegaard

(Er udsolgt fra forlaget, men lån i stedet på biblioteket)

Naturen er også et godt sted at spille teater. Ved at inddrage teater/drama opnår man at børnene flytter ind i naturen og gør brug af den ikke som tilskuer men som aktør. De naturskabte ting, og de mange ”kulisser” vil nu kunne virke som inspiration og danne grundlag for et teaterstykke. Grøften vil kunne inspirere til at spille kendte historier og lege som De tre Bukkebruse og Grøftkællingen. Eller hvad med en lille musehistorie som børnene selv digter. Løft højt græs til side og I vil finde musegange og musehuller. Nu fortæller børnene en historie om muselivet.

Menneskets natur

Brev fra Skovbørnehaven Svend Gønge,
Holme-Olstrup

Sidste dag i skovbørnehaven

Den dag hvor et barn stopper i skovbørnehaven, for at starte et nyt og højst sandsynligt meget anderledes liv udenfor skoven, f. eks. i børnehaveklasse, samles vi alle ved bålpladsen. Barnet, der skal stoppe, bliver kaldt hen til en af de voksne. Der står en træstub klar, som barnet kan kravle op på. Den voksne står med en fin pude, hvorpå der ligger en lille træskive, der er trukket på en lædersnor.

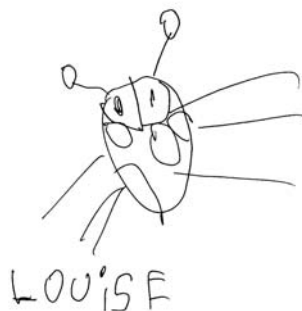
Den voksne tager nu ”medaljen” og gemmer selve træskiven imellem sine hænder, samtidig med barnet får den hængt om halsen. Så bliver der fortalt om barnets liv i skoven, det er en meget personlig tale, om da barnet startede, sjove ting det har sagt eller gjort, og hvad barnet er rigtig god til. F.eks. at snitte, hugge med økse, klatre, finde insekter osv.

Så afslører den voksne træskiven. På den er der snittet en lille kniv, en lille økse, eller lavet en skarnbasse af en halv nøddeskal, og lidt hestehår til ben, noget der symboliserer et af barnets stærke sider.

Hvis barnet så synes at noget i dets ”nye liv” er lidt svært, og lige mangler det sidste mod, kan barnet holde fast om ”medaljen”, og skovbørnehaven vil sende en masse varme og kærlige tanker til barnet og måske bliver det hele lidt lettere !

Livet i skoven er nemlig ikke kun det at få en masse praktiske færdigheder og læren om naturen. Det er i høj grad og allervigtigst et liv hvor vi knytter en masse nære relationer. Derfor er afskeden også meget vigtig.

Hilsen Skovbørnehaven

Besøgssteder i naturen

Brev fra Spiren, Tarp

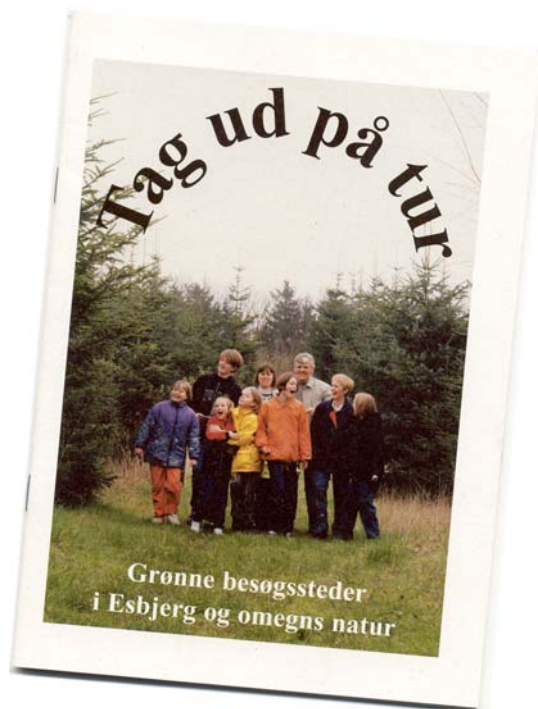
Naturlegepladsen

”Det er en dejlig decembermorgen med let frost. Vi pakker skovbussen med skiftetøj, regntøj, kopper, vand, saft og varm te til de voksne. Med os i bussen har vi også en pandekageplade, en bålgrøde og en 3-fod. Vi kører ud og parkerer bussen ved Kravnø-pladsen, som er en af vores foretrukne besøgssteder. Det er en dejlig naturlegeplads med bålsted, tæt på skoven.

Vi beslutter os for at gå en lille tur. Et stykke inde i skoven ser vi en stor myretue. Der er ingen myrer at se. Vi snakker om, hvor myrerne bor henne om vinteren. Vi går videre, vi er ikke langt, før en af børnene får øje på en ”pølse” ved siden af stien. Vi snakker om, hvem der har lavet den. Der er mange insektinger i, og den har nok ligget der længe. Vi bliver enige om, at det nok er ræven, der har lavet den engang i efteråret. Længere fremme på stien finder vi en anden underlig ”pølse”. Vi piller lidt i den, vi kan se, at der er pels og små knogler i den. Det er gylp fra en ugle. Turen går tilbage til naturlegepladsen. Vi tænder bål og rører pandekagedej. Saftevandet bliver blandet og hældt i bålgrøden og inden længe dufter det dejligt af pandekager og damper lifligt fra gryden.” *Dagbog fra tirsdag d. 4. december.*

Vi skriver dagbog hver dag sammen med børnene. Dagbogen renskrives en gang om ugen, og børnene får et lille hæfte med hjemkrydret med tegninger og sange. Forældrene er meget glade for de små fortællinger, som gør det lettere at snakke med børnene om deres hverdag i børnehaven. Dagbogen bruges også af forældrene som inspiration til at tage på tur til vores gode besøgssteder i naturen.

Hilsen Skovspirerne

Besøgssteder i naturen

Prøv at samle erfaringer og oplysninger om de gode besøgssteder i naturen i jeres lokalområde. Optegnelserne kan indeholde oplysninger om transportmuligheder, adgangsforhold, eventuelle faciliteter, historier knyttet til området og lege og aktivitets muligheder. Saml optegnelserne i en mappe/pjece som inspiration for kollegaer og forældre.

Andre aktuelle besøgssteder og turforslag finder du i:

Skov- og Naturstyrelsens pjecer: ”Vandreture i statsskovene”, som fås gratis på bl.a. biblioteker og turistbureauer.

Se også Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside: www.Naturnet.dk

På Naturnet finder du:

- Offentlige ture og aktiviteter med turledere.
- Turfoldere og links til anden information om naturen

Aktivitetshæftet er udarbejdet for Skov- og Naturstyrelsen af Naturvejlederne på Natur- og Kulturformidlingscentret Myrthuegård, Esbjerg Kommune.

Tegningerne er tegnet af Per Ottesen, og skovbørn fra Spiren og Havbakken. Desuden er der illustrationer fra Idrætshistorisk Værksted (Gerlev), Lille Vildfred (Danmarks

Naturfredningsforening) og Brumbassen Ib (Forum for Miljøundervisning).